

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI IOAN OSSIAN (1885-1953)

MARIN POP

Pe data de 4 ianuarie 2003 s-au împlinit 50 de ani de când Ioan Ossian, unul din marii dascăli ai acestei părți de țară, sfârșea în mod tragic, departe de familia sa, la Canal, la Capul Midia, județul Constanța. Era încă una din nenumăratele victime ale sistemului de represiune comunist, având doar „vina” de a fi aparținut elitei românești interbelice.

Ioan Ossian s-a născut pe data de 27 martie 1885 în localitatea Homorodul de Mijloc, județul Satu-Mare¹. Era fiul preotului greco-catolic Pamfil Ossian și al Elisabetei, născută Ardelean².

Studiile primare le-a făcut la școala romano-catolică din Satu-Mare, între anii 1890-1894.

A urmat apoi studiile liceale, la liceul premonstratens din Oradea, între anii 1894-1896/97, după care s-a mutat la liceul greco-catolic românesc de băieți, din Beiuș, unde a urmat clasele liceale IV-VIII, în perioada 1897-1902.

Și-a luat examenul de maturitate la data de 28 iunie 1902³.

În perioada cât a fost elev la liceul din Beiuș, director al acestui liceu era renumitul profesor Ioan Buteanu (1848-1914), originar din Carei, care a condus destinele acestui vestit liceu românesc o perioadă de 18 ani (1888-1905). Din 1905 el a fost ales ca deputat al Beiușului, datorită intereselor locale românești, care îi cereau acest lucru⁴.

Ioan Ossian a urmat apoi cursurile Academiei Teologice romano-catolice din Oradea, pe care le-a absolvit în anul 1906, obținând certificatul de absolutoriu, „satisfăcând întru toate prescripțiunile canonice”⁵.

Între anii 1908-1910, Ioan Ossian a urmat și cursurile Facultății de Litere din Cluj, cu specializarea latină și istorie.

¹ Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău (în continuare se va cita M.I.A.Z.), fond *Ioan Ossian*, inv. 432, dos. Documente personale.

² *Idem*, fond *V. Sima*, inv. 430, manuscrisul lui Valeriu Sima, *Un capitol din viața mea. Elev de liceu*. Foeni, 1981, p. 5.

³ *Idem*, fond *Ioan Ossian*, dos. Documente personale, doc. 25 și 26.

⁴ Dr. Constantin Pavel, *Școlile din Beiuș. 1828-1928*, Tipografia *Doina*, Beiuș, 1928, p. 230-232.

⁵ M.I.A.Z., fond *Ioan Ossian*, dos. Documente personale, doc. 3.

În această perioadă a susținut, în fața comisiei de examinare pentru profesorii secundari, 4 examene (latină, istorie, pedagogie și filosofie). A fost calificat ca profesor pentru licee, la specializările latină și istorie, conform certificatului din data de 21 mai 1910, eliberat de către președintele comisiei de examinare, dr. Schneller Ștefan. A fost declarat doctor în litere la Universitatea din Cluj la data de 18 iunie 1910⁶.

La data de 4 iulie 1910 Ioan Ossian a înaintat o cerere către episcopul Oradiei, Demetriu Radu, care, deși arăta faptul că numărul profesorilor de la gimnaziul din Beiuș era complet, îi aprobă cererea: „*Spre a-ți face posibilă îndeplinirea anului de praxă prescris pentru depunerea examenului pedagogic, pre anul scolastic 1910/1911 prin aceste te denumim de profesor practicant la gimnaziul Nostru din Beiuș, și totodată de prefect de studii la internatul Pavelean de acolo*”.

Episcopul Demetriu Radu încheia această scrisoare, adresată lui Ioan Ossian, cu următoarele cuvinte: „*Așteptăm în urmă de la Claritatea Ta, ca atât agendele profesorală, cât și în prima linie cele prefecturală să le îndeplinești cu zelul și acuratețea recerută spre mai mărire a lui Dumnezeu și spre deplina Noastră îndestulare*”⁷.

În calitate de profesor i s-a acordat o catedră de 4 ore/săptămână și să suplinească pe colegi, în caz de boală sau deces. Însă, din statutul personal reiese faptul că a predat 10 ore/săptămână, de istorie și de latină⁸.

Pentru postul de profesor urma să primească, începând cu data de 1 septembrie 1910, o remunerație de 200 Coroane. De asemenea, a primit cazare gratuită la internat, iar din „*cassa internatului*” urma să primească o remunerație de 600 Coroane, pentru funcția de prefect de studii la internatul Pavelean de băieți⁹.

După primul an de predare, la data de 16 august 1911, episcopul Demetriu Radu, luând în considerare faptul că nu era completă catedra de profesori, l-a înaintat de la gradul de profesor practicant la cel de *profesor suplent*, începând cu data de 1 septembrie 1911, pe un an de probă, cu un salariu de 1600 Coroane/an, încheind această confirmare cu următoarele cuvinte: „*Așteptăm la fine de la numitul, ca prin purtare neexcepționabilă și prin îndeplinirea cu scumpătate a datorințelor sale să se nizuiască a promova interesele acestui institut, făcându-se astfel vrednic de definitivare după câștigarea diplomei profesorală*”¹⁰.

În anul școlar 1911/12 a suplini catedra de latină, având 18 ore/săptămână¹¹.

⁶ *Ibidem*, doc. 25 și 26.

⁷ *Ibidem*, doc. 8.

⁸ *Ibidem*, doc. 29.

⁹ *Ibidem*, doc. 8.

¹⁰ *Ibidem*, doc. 10 și 17.

¹¹ *Ibidem*, doc. 29.

Având în vedere faptul că era doctor în litere, după ce și-a susținut și examenul pedagogic, la data de 29 iunie 1912, episcopul Demetriu Radu l-a înaintat la funcția de profesor titular definitiv, la același gimnaziu din Beiuș, urmând ca, din data de 1 iulie 1912, să primească un salariu de 2000 Coroane, „salariu fundamental”, plus „drept la cinci cvincenale de câte 200 coroane și adausul personal de la stat”¹².

Astfel, din anul 1912 și până în anul 1919, când este numit în funcția de director al liceului *Simion Bărnuțiu* din Șimleu, a fost profesor titular la liceul românesc de băieți din Beiuș.

Pe data de 9 octombrie 1912 s-a căsătorit cu Cornelia Pop, fiica protopopului din Oarța de Jos, Vasile Pop. Acesta era fratele mai cunoscutului Gheorghe Pop de Oarța, primul prefect român de Sălaj, după 1918.

Tot în perioada cât a predat și a locuit la Beiuș a avut bucuria să i se nască și trei din cele patru fiice pe care le-au avut. Astfel, pe data de 25 aprilie 1914 s-au născut cele două fiice gemene, Terezia și Maria, iar pe data de 8 iunie 1915 s-a născut cea de-a treia fiică, Gabriela. Cea de-a patra fiică, pe nume Cornelia, s-a născut la Șimleu, pe data de 21 septembrie 1921¹³.

În perioada cât a fost profesor la Beiuș, Ioan Ossian, s-a distins ca un bun orator și pedagog. Ca și directori, în această perioadă, i-a avut pe renumiții profesori, Vasile Dumbravă (1859-1911), care a fost director al acestui liceu începând din anul 1907, până la trecerea sa în neființă, în anul 1911. Din acel an, director al liceului a fost profesorul Vasile Ștefănică (1852-1924), până în anul 1924, când trece și acesta la cele veșnice¹⁴.

În această perioadă, alături de Ioan Ossian, la liceul din Beiuș, au activat următorii profesori: Ioan Bușiția, Nicolae Fabian, Ioan Iepure, Alexandru Pteancu, Constantin Pavel, Petru Hetco, Gheorghe Hetco, Nuțiu Alexandru, Francisc Hubic, Moise Popoviciu, Ioan Georgescu și Paul Voștinariu¹⁵.

Era însă o perioadă grea pentru învățământul românesc din această parte de țară, deoarece era supus unui proces intens de maghiarizare forțată. Relevant, în acest sens, este episodul din anul 1911, relatat de către Constantin Pavel, unul dintre colegii lui Ioan Ossian din Beiuș. În acel an corpul profesoral de la Beiuș, sub conducerea profesorului Bușiția, a organizat o excursie prin munții Apusenii. La întoarcerea din această excursie profesorii s-au oprit, împreună cu câțiva profesori din Brad, la mormântul lui Avram Iancu de la Țebea și au păstrat un moment de reculegere. Cum postul de jandarmi era în apropiere de cimitir, a doua zi ziarele din Budapesta, îndeosebi ziarul *Az Est*, erau pline de articole în care se scria că profesorii din Beiuș au organizat serbări și că au ținut discursuri incendiare la mormântul lui Avram Iancu de la Țebea. Cel vinovat de aceste

¹² *Ibidem*, doc. 12.

¹³ *Ibidem*, doc. 29.

¹⁴ Constantin Pavel, *op. cit.*, p. 232-236.

¹⁵ *Ibidem*, p. 242-249.

manifestări, în concepția autorităților maghiare, era episcopul Demetriu Radu. S-a inițiat chiar o anchetă din partea ministrului maghiar Zichy, profesorii dând o serie de declarații și scâpând, în cele din urmă, de acuzația trădării de patrie ce le-a fost adusă¹⁶.

În acest context apărea, în anul 1912, la Cluj și lucrarea lui Ioan Ossian, intitulată *Izvoarele istoriografiei maghiare*¹⁷.

A venit însă, anul 1918 când, la 1 Decembrie, la Alba Iulia, prin semnarea Unirii Transilvaniei cu România se realiza visului de veacuri al românilor, acela de a se uni într-un singur stat.

Consiliul Dirigent, organul conducător, executiv, al Transilvaniei, a luat hotărârea de a înființa licee românești în toate orașele transilvănene. Printre acestea se găsea și cel din Șimleu, care urma să poarte numele marelui înaintaș sălăjean, Simion Bărnuțiu.

Se resimțea însă o mare lipsă de profesori calificați, nu doar la Șimleu ci în întreaga Transilvanie. Ca urmare a acestui fapt marele român și patriot, Demetriu Radu, a intervenit de urgență în această acțiune de organizare a învățământului românesc din Transilvania. El a pus la dispoziția Consiliului Dirigent mai mulți profesori calificați, pentru noile licee românești. Astfel, a fost numit Inspectorul-șef al învățământului secundar al regiunii Oradea-Mare și directorii pentru liceele din Șimleu (Ioan Ossian), Târgu-Mureș (Petru Hetco), Baia Mare (Gheorghe Hetco), Oradea (Paul Voștinariu) și Salonta¹⁸.

La data de 5 iulie 1919 prin ordinul dat de către Valeriu Braniște, care era șeful resortului cultelor și instrucțiunii publice din cadrul Consiliului Dirigent, Ioan Ossian a fost numit ca profesor titular definitiv la noul liceu înființat la Șimleul Silvaniei și în funcția de director al acestui liceu¹⁹. Ca profesor urma să predea latina și istoria.

Pe data de 31 iulie 1919 a depus jurământul la Directoratul regional al învățământului secundar din Cluj²⁰.

Astfel, pe data de 1 octombrie 1919 se deschideau cursurile celui dintâi liceu românesc din Sălaj.

Împreună cu un grup de profesori entuziaști și mărinimoși, Ioan Ossian deschidea porțile acestui liceu, care în primul an de funcționare a avut înscriși 104 elevi. Dintre primii profesori ai liceului îi amintim aici pe Victor Pop, Tănase Pușcă, Ioan Oprea și pe Laurențiu Sima.

Ioan Ossian s-a confruntat inevitabil cu greutățile începutului de drum, liceul neavând un internat pentru cazarea elevilor, iar fondurile alocate de stat erau insuficiente pentru buna desfășurare a activității noului liceu²¹.

¹⁶ *Ibidem*, p. 286-288.

¹⁷ *Ibidem*, p. 248.

¹⁸ *Ibidem*, p. 274.

¹⁹ M.I.A.Z., fond *Ioan Ossian*, inv. 432, dos. Documente personale, doc. 13.

²⁰ *Ibidem*, doc. 1.

În primul an școlar din suma de 177.000 ei, care erau necesari, doar 37.000 lei au fost alocați de stat. Astfel, doar 63 de elevi, din cei 104, au fost găzduiți în internatul școlii.

Din anul următor însă, prin eforturile direcțiunii și prin ajutorul dat de către stat s-a putut asigura cazarea, în internat, a 135 de elevi²².

Tot din anul școlar 1920-1921 s-a înființat și Societatea culturală *Vasile Alecsandri*, condusă de către Tănase Pușcă și apoi de către Ion Gh. Oprea. Această societate a elevilor din Șimleu a organizat în decursul anilor o serie de serbări cu un bogat conținut artistic și patriotic, în multe din comunele sălăjene.

Datorită faptului că societatea de lectură *Vasile Alexandri* era înființată numai pentru elevii din cursul superior de liceu (clasele V-VIII) a luat ființă și o societate pentru elevii din clasele I-IV, care a purtat numele lucafărilor poeziei românești, *Mihai Eminescu*.

Din luna ianuarie 1923 apărea și o revistă a liceului, care se numea *Alexandru Vlahuță*, însă aceasta a avut o viață scurtă din cauza lipsei de fonduri²³.

La liceul din Șimleu Ioan Ossian era și președintele Comitetului Școlar. El redacta și anuarul liceului din care se poate surprinde progresul evident al acestui liceu pe parcursul perioadei interbelice.

Un moment deosebit în viața lui Ioan Ossian și a liceului, l-a constituit dezvelirea bustului marelui înaintaș și patron spiritual al liceului, Simion Bărnuțiu, în anul 1930.

Inițiativa ridicării acestui bust a aparținut, în special, societății culturale a studenților sălăjeni, *Sălăgeana*, care îl avea ca președinte de onoare pe marele om politic Iuliu Maniu, descendent al lui Simion Bărnuțiu. Însă, după cum rezultă din programul manifestărilor dedicate acestui eveniment, care a apărut în *Monitorul județului Sălaj*, pe data de 28 august, un rol important în realizarea acestui obiectiv și în cadrul manifestărilor a revenit conducerii liceului *Simion Bărnuțiu*. De altfel, Ioan Ossian a fost ales și în comitetul de organizare a acestui mare eveniment pentru județul Sălaj.

Bustul lui Simion Bărnuțiu a fost amplasat în fața liceului care îi purta numele și a fost dezvelit pe data de 7 septembrie 1930. Această zi a fost „o adevărată sărbătoare națională a întreg românismului de pretutindeni. A fost prezent întreg Sălajul, Ardealul reprezentat prin conducătorii săi de seamă, iar provinciile surori prin delegați”²⁴.

În cadrul acestor ample manifestări a luat cuvântul și Ioan Ossian, în calitate de director al liceului *Simion Bărnuțiu*, el subliniind, printre altele, faptul

²¹ *Idem*, fond V. Sima, inv. 430, manuscrisul lui Valeriu Sima, *Un capitol din viața mea. Elev de liceu*, Foeni, 1981, p. 1.

²² *Ibidem*, p. 2.

²³ *Ibidem*, p. 3.

²⁴ *Gazeta de Duminecă*, nr. 37-38 din 21 septembrie 1930.

că acest bust care însemna „concretizarea, intuiția permanentă a ideii eterne de dragoste, de libertate și de neam, care idee a fost atât de admirabil reprezentată prin Simion Bărnuțiu”, a fost ridicat „pentru ca generațiile viitoare de elevi, profesori și părinți, care se vor succeda la această școală, să-l aibă de-a pururi înaintea lor, ca vrednic de urmat în toate acțiunile lor pentru păstrarea și augmentarea patrimoniului strămoșesc”²⁵.

Începând însă de la mijlocul deceniului 4 se poate observa o influență tot mai mare a regimului carlist, care tindea spre un regim personal autoritar, ceea ce s-a și întâmplat în anul 1938. Astfel, încep să apară o serie de organizații precum cohorta de cercetași *Șimleul* sau *Instituția străjerească*.

Aceasta din urmă a luat ființă în anul școlar 1936/37, profesorii fiind chemați, în acest sens, la cursuri de instruire²⁶. Astfel, Oficiul de Educație a Tineretului Român (O.E.T.P.R) la data de 28 iulie 1937 atestă faptul că Ioan Ossian a urmat aceste cursuri de inițiere, în perioada 7 iulie - 28 iulie 1937, în localitatea Sfântul Gheorghe²⁷.

La data de 4 aprilie 1937 s-a constituit și stolul de străjeri al liceului, investindu-se 194 de străjeri. Cu această ocazie, care s-a dovedit a fi o serbare a întregului oraș, au conferențiat directorul liceului *Simion Bărnuțiu*, Ioan Ossian și profesorii Țolca Pompeiu, comandantul străjerilor și părintele Andrea Cornel²⁸.

Aceste organizații ale elevilor participau la toate sărbătorile naționale și la alte diferite activități școlare și extrașcolare. Din păcate însă, aceste organizații erau folosite, de către regele Carol al II-lea, în scopuri propangadistice, în special după instaurarea dictaturii regale.

Aceste organizații de elevi au fost preluate apoi și de către regimul comunist, sub denumirea de *Șoimii patriei*, și folosite tot în scop propagandistic.

După instaurarea regimului personal autoritar al lui Carol al II-lea, la data de 10 februarie 1938, și adoptarea unei noi Constituții, toți funcționarii statului au fost obligați să depună jurământ pe noua Constituție. Astfel, la data de 4 martie 1938 și Ioan Ossian a depus acest jurământ, pe noua Constituție, în fața noului prefect de Sălaj²⁹.

Pe lângă aceste organizații civile, ale elevilor de la liceul *Simion Bărnuțiu*, s-au înființat și societăți religioase. Astfel, în anul 1931, sub conducerea preotului Romul Erdely, care era profesor de religie, a luat ființă societatea religioasă *Congregațiunea Mariană*, a elevilor care erau de religie greco-catolică.

²⁵ *Ibidem*. Vezi mai pe larg în acest sens și lucrarea lui Dănuț Pop, *Societatea Culturală „Sălăgeana” din Cluj și bustul lui Simion Bărnuțiu*, în Acta Musei Porolissensis, XXII, Zalău, 1998, p. 425-43.

²⁶ M.I.A.Z, fond Ioan Ossian, inv. 432, pach. 4, *Anuarul Liceului de stat „Simion Bărnuțiu”*, pe anii 1934-1939.

²⁷ *Idem*, dos. Documente personale, doc. 15.

²⁸ *Idem*, *Anuarul liceului*... p. 32.

²⁹ *Idem*, dos. Documente personale, doc. 25.

În anul 1936 societatea și-a schimbat denumirea în *Cultul Preasfintei Inimi a lui Isus Hristos*, ea trecând sub conducerea preotului, Cornel Andea, profesor de religie la acest liceu. Societatea și-a creat o bibliotecă proprie, iar membrii ei, pe lângă spovediri și rugăciuni, țineau și conferințe cu caracter religios și moral³⁰.

La liceul *Simion Bărnuțiu* din Șimleu, Ioan Ossian a îndeplinit funcția de director, până în anul 1940, când, în urma Dictatului de la Viena, este nevoit să părăsească acest oraș.

Pe data de 30 septembrie 1940 îl găsim în funcția de profesor la liceul *Diaconovici-Loga* din Timișoara.

La Șimleul Silvaniei a pornit de la gradația I, cu un salariu de 4.300 lei și a ajuns până la gradația V, primită la data de 1 IV 1936, cu un salariu de 11.800 lei. În anul 1940 ajunsese la un salariu de 16.850 lei.

În perioada cât a activat la Șimleu a desfășurat o bogată activitate școlară și extrașcolară, remarcându-se ca una dintre cele mai de seamă personalități ale Sălajului interbelic.

Ca activități școlare mai amintim aici faptul că a fost în toată această perioadă președinte al comitetului școlar al liceului *Simion Bărnuțiu*, precum și al școlii primare de băieți din Șimleu.

Ca activități extrașcolare și funcții îndeplinite amintim aici următoarele: A fost vicepreședinte și apoi președinte al despărțământului Șimleu al Astei; Îndrumătorul activității școlii superioare țărănești din Șimleul Silvaniei; Președintele secției din județul Sălaj al Ligii Antirevizioniste Române; A susținut numeroase conferințe în cadrul Astei cu diferite prilejuri; A făcut propagandă culturală la sate, în special în perioada 1920-1924, cu elevii și profesorii liceului pe care îl conducea; A fost vicepreședintele Cooperativei regionale *Grâul de Sălaj* și membru al Consiliului de administrație al băncii *Silvania* din Șimleu³¹.

În calitatea sa de vicepreședinte și apoi președinte al despărțământului Șimleu al Astei a organizat o serie de acțiuni culturale cu ocazia cărora a susținut și numeroase conferințe.

Un loc aparte în cadrul activităților organizate de către Astra, în perioada interbelică, l-au avut serbările dedicate zilei de 1 Decembrie 1918.

Acest eveniment cu semnificație deosebită pentru toți românii a fost sărbătorit și la Șimleu cu tot fastul și grandoarea cuvenită. Astfel, în anul 1923, când s-au împlinit 5 ani de la Marea Unire, asociațiile culturale din Șimleu au organizat ample manifestări culturale. Aceste manifestări au început cu sfințirea și inaugurarea capelei liceului *Simion Bărnuțiu*. Liturghia și sfințirea capelei a fost oficiată de către protopopul Alimpiu Coste ajutat de către un sobor de preoți. Altarul capelei, admirat de către întreaga asistență, a fost lucrat „în tăcere, timp

³⁰ *Idem, Anuarul liceului ...*, p. 47.

³¹ *Idem, fond Ioan Ossian, inv. 432, dos. Documente personale, doc. 29.*

de un an de zile”, de către Cornelia Maniu, sora lui Iuliu Maniu, care la donat liceului³².

Serbarea s-a ținut în sala festivă a liceului, fiind deschisă de către Ioan Ossian, directorul liceului. În prelegerea ținută cu această ocazie, Ioan Ossian, afirma faptul că ceea ce i-a adunat în acea zi pe toți nu era un simplu act convențional, ci el avea „*darul de-a întruchipa principiul veșnic călăuzitor și luminător al omenirii în evoluția sa, principiul religiosității*”³³.

Și în anul 1924, Comitetul Central al Astei din Sibiu a trimis o circulară, pe data de 1 noiembrie, despărțământului șimleuan al Astei prin care făcea rugămintea „*ca și în anii trecuți, să serbați comemorarea acestei zile mărețe în mod festiv în toate comunele.*” n acest sens se cerea ca despărțământul să intre „*din bună vreme în înțelegere cu toate forurile bisericesti, școlare, administrative și militare, îngrijind ca ziua de 1 Decembrie să fie comemorată în biserici, în școli și marele public prin festivale, conferențe, sezători culturale și literare*”³⁴.

Și în acel an s-a oficiat o liturghie în capela liceului, iar în după-amiaza zilei de 1 decembrie a avut loc, la fel ca în fiecare an, în sala Teatrului orașenesc, ședința festivă a asociațiilor culturale din Șimleu. Cuvântul de deschidere, în lipsa senatorului Alexandru Aciu, care era președintele despărțământului, a fost rostit de către Ioan Ossian, care îndeplinea funcția de vicepreședinte al Astei șimleuane.

Ioan Ossian a ținut o prelegere foarte bine documentată despre rolul pe care l-a avut Astra înainte de 1918. Astfel, el sublinia faptul că asociația a avut, pentru români, același rol pe care l-au avut „*jocurile mari de pe șesul Olimpiei*”, pentru grecii antici, în sensul că prin întâlnirile lor „*făceau mărturisire despre unitatea lor etnică*”. La fel și Astra, prin adunările sale generale anuale, a fost pentru românii din Transilvania, un „*prilej înălțător, când făceam mărturisire în fața lumii întregi, că ne simțim una în limbă, în cultură, în aspirațiuni cu toți românii de pretutindeni*”. Astfel, Astra „*a fost acel puternic și indispensabil mijloc, prin care s-a creat în Ardeal o opinie publică conștientă cu adevărat românească, care în clipa hotărâtoare de la 1 Decembrie 1918 a știut ca să se pronunțe la Alba-Iulia în așa mod, că a stârnit admirația întregii lumi*”. Însă, rolul Astei nu a scăzut în importanță după Unire. Acum principala ei preocupare trebuia să fie, în opinia lui Ioan Ossian, „*satul românesc cu toate manifestările sale de ordin social și economic*”, deci acela de a propaga actul cultural și în lumea satelor românești. Astfel, prin acest gen de manifestări s-ar ajunge la „*întărirea simțământului de cohesiune între fii acestui neam*” și la „*cizelarea asperităților prea mari*”, care existau în sânul societății românești la vremea respectivă³⁵.

³² *Gazeta de Duminecă*, nr. 41 din 9 decembrie 1923, p. 3.

³³ *Ibidem*, p. 1.

³⁴ *Idem*, nr. 46-47 din 23 noiembrie 1924.

³⁵ *Idem*, nr. 49-50 din 14 decembrie 1924.

Această prelegere a lui Ioan Ossian scoate în evidență pregătirea de excepție pe care o avea autorul ei. Dacă mai adăugăm faptul că era și un orator desăvârșit, după cum sublinia Valeriu Șima, unul dintre foștii lui elevi, atunci ne dăm seama de succesul și de audiența pe care o avea, Ioan Ossian, în momentul când conferența.

Pe această linie se înscrie și conferința ținută pe data de 6 decembrie 1930, despre Confucius. Din analiza textului acestei conferințe rezultă faptul că Ioan Ossian era un erudit și un profund gânditor al existenței umane, dar și un realist al epocii sale, în același timp. El aduce în fața publicului întreaga viață, principiile și ideile acestui mare gânditor al lumii antice. În finalul acestei prelegeri el arată și motivul pentru care a ales această temă: „D(oamne)lor și d(omni)lor, În aceste am voit să arăt principiile și ideile, de cari a fost călăuzit acest mare gânditor al omenirii. Principiile lui fiind rezultatul unor observații profund omenești asupra organismului social, pot fi aplicate în orice epocă din istoria acestui organism și mai ales pot fi aplicate în epoca din zilele noastre. N-a fost el un filosof în înțelesul strict al cuvântului și mai puțin a fost întemeietor de religie. Nu e preocupat de cauzele finale ale existenței. El e omul faptelor și a realizărilor practice, de aceea am recurs la el astăzi, când societatea noastră e atât de frământată și caută orientări practice pentru a putea eși din aceste frământări. Filosofia lui este viața ordonată, fapta corectă, iar nu contemplația vizionară”³⁶.

O altă importantă funcție pe care Ioan Ossian a ocupat-o a fost cea de prefect a județului Sălaj.

Prin Înaltul Decret regal nr. 2167 din 28 iunie 1927 a fost numit în funcția de prefect al județului Sălaj, în locul locotenent-colonelului Ignat George, comandantul regimentului 10 jandarmi din Cernăuți, al cărui mandat înceta. A intrat propriu-zis în funcție, după ce a depus jurământul în fața președintelui Tribunalului din Zalău, pe data de 29 iunie 1927, până la data de 8 iunie 1928, când a fost eliberat din această funcție³⁷.

Fiind și absolvent al facultății de teologie, Ioan Ossian a avut și grade ecleziastice, până la cel de protopop onorar. Astfel, la data de 8 noiembrie 1905 a primit „*tonsura clericală*” și ordinul lectoratului.

La data de 5 ianuarie 1915 a primit ordinul subdiaconatului și al diaconatului, iar la 7 ianuarie 1915, „după ce a depus în mâinile Nostre profesiunea credinței catolice și jurământul ascultării canonice”, Ioan Ossian a fost înaintat, „după îndătinatul Rit al Bisericii noastre orientale greco-catolice”, la ordinul sacru al presbiteratului³⁸.

După ce s-a stabilit la Șimleu, Ioan Ossian cerea, la data de 13 octombrie 1925, să fie transferat, din punct de vedere religios, în eparhia Gherlei. El motiva

³⁶ M.I.A.Z., fond Ioan Ossian, doc. 17.

³⁷ *Ibidem*, dos. Documente personale, doc. 16 și 25.

³⁸ *Ibidem*, doc. 27.

această cerere prin faptul că a fost impresionat de „munca, oboseala și autojertfirea cu totul desinteresată” a episcopului Iuliu Hossu, pe care a avut ocazia să-l cunoască personal cu ocazia vizitațiunii pe care episcopul a efectuat-o, în vara anului 1923, în Sălaj.

De asemenea, tot în această cerere el amintește faptul că unchiul său, Grigore Pop, era canonic de Gherla, iar bunicul său, Nicefor Ossian, fusese protopopul Sălsigului. Mai avea încă un unchi, care activa tot în eparhia Gherlei, Augustin Ossian, care era protopopul Supurului³⁹.

După transferarea sa în eparhia Gherlei, Ioan Ossian, este numit, pe data de 26 mai 1926, în funcția de protopop onorar, cu privilegiul de a purta brâu roșu, datorită „destoiniciei și activității desfășurate”, cu îndemnul să depună, cu „zel neadurmit”, aceeași prodigioasă activitate⁴⁰.

A venit însă anul 1940, când, în urma Dictatului de la Viena, Ioan Ossian a fost nevoit să părăsească județul Sălaj și liceul pe care la condus încă de la înființarea lui, din anul 1919.

S-a refugiat la Timișoara unde a fost angajat ca profesor la liceul *Diaconovici-Loga*. A profesat aici până la sfârșitul războiului primind încă două gradații profesionale, a VI-a și gradația a VII-a, cu care a și ieșit la pensie.

În anul 1944, prin decizia secretarului de stat la departamentul Culturii Naționale și al Cultelor, Ioan Petrovici, s-au acordat unele gradații de merit profesorilor din învățământul secundar, normal și profesional, inspectorilor și inspectorilor generali, cu începere de la data de 1 aprilie 1944. Printre cei avansați se număra și Ioan Ossian, profesor la liceul din Timișoara⁴¹.

La data de 1 septembrie 1945 Ioan Ossian a fost pensionat pentru limită de vârstă, în conformitate cu decizia Ministerului Educației Naționale nr. 82187 din 9 aprilie 1945. La acea dată Ioan Ossian avea gradația a VII-a și un salariu de 48.400 lei⁴².

După pensionare, Ioan Ossian, s-a reîntors la Șimleu. Însă, nu a avut parte de o bătrânețe liniștită.

După cel de-al doilea război mondial comuniștii, cu sprijinul Moscovei, au reușit să cucerească puterea în stat, în urma unui plan elaborat la Moscova. Astfel, au fost dizolvate partidele politice, iar la 30 decembrie 1947 a căzut și ultimul bastion al democrației interbelice, monarhia.

În aceste condiții a început o teroare de nedescris îndreptată împotriva fruntașilor români interbelici. Așadar, și Ioan Ossian, fruntaș de marcă al Sălajului interbelic, a fost direct vizat de către noul regim comunist.

În anul 1948 a avut loc prima arestare a lui Ioan Ossian, însă, în urma intervenției scrise a foștilor săi elevi, care semnează, la data de 15 octombrie

³⁹ *Ibidem*, doc. 23.

⁴⁰ *Ibidem*, doc. 21.

⁴¹ *Ibidem*, doc. 24.

⁴² *Ibidem*, doc. 31.

1948, o scrisoare de susținere a scăpat. În această scrisoare, semnată de către foști elevi de toate naționalitățile (români, evrei și maghiari), autorii subliniază faptul că Ioan Ossian nu a fost nici antisemit și nici naționalist, el nefăcând nici o deosebire de rasă sau religie, atât în școală, cât și înafara ei. Dimpotrivă, autorii scrisorii subliniază faptul că Ioan Ossian „s-a purtat față de toți elevii săi mici și mari ca un adevărat părinte și a avut totdeauna o atitudine cu adevărat democrată”⁴³.

Însă, a venit noaptea de 14/15 august 1952, când au fost arestați numeroși intelectuali din Șimleul Silvaniei, printre care și Ioan Ossian, deși acesta avea vârsta de 67 de ani. De fapt, pentru comuniști, nu conta vârsta. Iuliu Maniu avea, în momentul când a fost arestat, venerabila vârstă de 74 de ani. Pentru comuniști important era să dispară și ultimele simboluri ale democrației interbelice pentru a putea „construi” omul de tip nou, care să fie supus regimului totalitar comunist.

Din memoriile preotului Valeriu Sima, unul din foștii lui elevi, se desprinde faptul că, după ce s-a reîntors la Șimleu, Ioan Ossian a lucrat ca și contabil la spitalul orășenesc, până în momentul arestării survenite în 1952. De aici rezultă faptul că el a fost epurat din învățământ, în anul 1945, motivul limitei de vârstă fiind doar un pretext.

După arestare, Ioan Ossian, a fost dus și închis la Oradea, unde a contactat o boală, care l-a slăbit mult „compromițându-i rezistența pentru timpurile grele și mai grele ce urmau să vină”.

Din Oradea a fost trimis la Canal. A colindat tot drumul Canalului românesc, începând de la Poarta Albă și continuând cu Poarta Galiș, Km 31 și Capul Midia unde și-a găsit tragicul sfârșit.

În urma muncilor istovitoare, pe care le executau și a intemperiiilor vremii, a neodihnei, a regimului de teroare fizică și psihică la care a fost supus, nu a mai rezistat, deși avea un fizic impunător, și a cedat în urma unei septicemii. A trecut la cele veșnice pe data de 4 ianuarie 1953, „cu comedia e finita pe buze”.

Martor la tot traseul parcurs de către Ioan Ossian în universul contraționar românesc a fost d-l Horațiu Ciortin, care la data de 3 septembrie 1954, din domiciliul obligatoriu din Măzăreni a adresat o scrisoare⁴⁴ familiei lui Ioan Ossian. În această scrisoare el informa familia Ossian despre traseul pe care l-a urmat Ioan Ossian în închisorile comuniste și despre sfârșitul tragic al acestuia, precum și asupra lucrurilor personale rămase în urma lui. Horațiu Ciortin era fiul unui fost coleg al lui Ioan Ossian, pe vremea când era profesor la liceul din Beiuș.

⁴³ *Ibidem*, doc. 18. Vezi în acest sens și Cornel Grad, Corina Bejinariu, Ioan Maria Oros, *Memorii, jurnale și însemnări transilvane. 1938-1989*, Edit. Limes, Zalău, 2000, p. 225-226.

⁴⁴ *Ibidem*, doc. 19; Această scrisoare a fost publicată de către Ioan Ghiurco și Cornel Grad, în *Memoria ca formă de justiție.*, Fundația Academia Civică, 1995, p. 253-256 și de către Cornel Grad în *Memorii, jurnale ...*, p. 227-229.

Vestea morții lui Ioan Ossian este dată familiei mult mai târziu și de către Șeful raionului de Miliție Șimleu, locotenentul major, Victor Rusu, care o înștiința pe Cornelia Ossian de faptul că primise o adresă, pe data de 12 septembrie 1953, de la Formațiunea nr. 0837 din Constanța, care anunța decesul lui Ioan Ossian⁴⁵.

Soția sa, Cornelia, a mai trăit până în anul 1962, luna august, când a trecut la cele veșnice. Ea a fost înmormântată în localitatea natală Oarța de jos.

După cum afirma și preotul Valeriu Sima, fost elev al lui Ioan Ossian, acesta a fost „*un orator captivant, un excelent pedagog și un bun organizator*”.⁴⁶

Însă, el a fost încă una din victimele regimului comunist. În loc să se bucure de o bătrânețe liniștită și de respectul ce s-ar fi datorat unei personalități care a pus umărul la realizarea României Mari și la consolidarea ei, în perioada interbelică, la fel ca mulți alți intelectuali români, a sfârșit în mod tragic, fiind practic asasinat de către noul regim comunist.

THE LIFE AND ACTIVITY OF IOAN OSSIAN (1885-1953) (Summary)

On 4th January 2003 it was 50 years since Ioan Ossian died tragically, away from his family, at the channel, at Capul Midia.

Ioan Ossian was one of the great scholars of that part of the country, a remarkable personality of the interwar Sălaj.

After a whole life dedicated to society and democracy, he was arrested, at the age of 67 and deported to the canal works. He was a victim of the many communist regime victims which intended to remove the whole interwar elite.

⁴⁵ *Idem*, fond V. Sima, inv 430, doc. 9.

⁴⁶ *Ibidem*, manuscrisul citat al lui Valeriu Sima, p. 6.